

พฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือนในพื้นที่ไม่มีบริการเก็บขนขยะมูลฝอย
บ้านหนองขุน ตำบลผักแพว อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ
HOUSEHOLD SOLID WASTE SEPARATION IN AREAS WITHOUT WASTE COLLECTION
SERVICES OF BAN NONG KHUN, PHAK PHAEW SUB-DISTRICT,
KANTHAROM DISTRICT, SISAKEIT PROVINCE

สุกัญญา เหล่าแค¹ สุภาวิณีย์ ศรียันต์¹ อรทัย ดวงหิรัญ¹ อลิษา วิเศษชาติ¹ อาทิตยา สายศรี¹
สุเมธ บุญสุต¹ และ พิชชาพร บุญสูง^{1*}

Suganya Laokae¹, Supavinee Sriyan¹, Orathai Duanghiran¹, Alisa Wisetchat¹,
Artittaya Saisri¹, Sumat Bunsud¹ and Phitchaporn Boonsong^{1*}

¹คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

¹Faculty of Liberal Arts and Science, Sisaket Rajabhat University, Sisaket province

*Corresponding Author: phitchaporn.b@365.sskru.ac.th

Received: August 20, 2024

Revised: September 10, 2024

Accepted: September 10, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนาภาคตัดขวางนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมในการคัดแยกขยะมูลฝอย กลุ่มตัวอย่างคือตัวแทนครัวเรือนบ้านหนองขุน ตำบลผักแพว อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 96 คน ได้จากการสุ่มอย่างเป็นระบบตามบ้านเลขที่ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามในเดือนเมษายน-พฤษภาคม 2567 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ส่วนใหญ่มิ่ระดับพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 51.04) โดยมีการปฏิบัติด้านการรีไซเคิลมากที่สุด มีปัจจัยนำ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 87.50) มีระดับการรับรู้ประโยชน์อุปสรรคและทัศนคติเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 60.42) ปัจจัยเอื้อพบว่ามีความรู้ด้านขยะรีไซเคิล ร้อยละ 95.83 ส่วนที่ยังขาด คือ ไม่ได้รับความรู้ในการคัดแยกขยะมูลฝอยร้อยละ 92.70 ส่วนปัจจัยเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 46.88) โดยสรุป ตัวแทนครัวเรือนครึ่งหนึ่งมีพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง แม้จะมีความรู้ระดับสูง แต่ปัจจัยนำด้านการรับรู้ประโยชน์อุปสรรคและทัศนคติเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย และปัจจัยเสริมที่จะทำให้เกิดการคัดแยกขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง จึงควรส่งเสริมให้ได้รับความรู้ในการคัดแยกขยะมูลฝอย และประโยชน์ที่จะได้รับจากการคัดแยกขยะมูลฝอย

คำสำคัญ: การคัดแยกขยะมูลฝอย ขยะมูลฝอย ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม

Abstract

This cross-sectional descriptive study aimed to examine behaviors, predisposing factors, enabling factors, and reinforcing factors related to solid waste separation. The sample consisted of 96 household representatives from Ban Nong Khun, Phak Phaew Sub-District, Kanthararom District, Sisaket Province,

selected through systematic random sampling based on house numbers. Data were collected using a questionnaire during April and May 2024 and analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. The findings revealed that the majority of participants exhibited a moderate level of household solid waste separation behavior (51.04%), with recycling being the most commonly practiced activity. Regarding predisposing factors, 87.50% of participants demonstrated a high level of knowledge about solid waste separation, while 60.42% had a moderate level of perceived benefits, barriers, and attitudes towards waste segregation. For enabling factors, 95.83% reported the presence of recycling buyers, while 92.70% lacked knowledge on waste separation practices. Reinforcing factors were also at a moderate level (46.88%). In conclusion, half of the household representatives displayed moderate waste separation behavior. Although they possessed a high level of knowledge, predisposing factors such as perceived benefits, barriers, and attitudes, as well as reinforcing factors supporting solid waste separation, remained at a moderate level. Therefore, it is recommended to enhance knowledge dissemination about waste separation and emphasize its benefits to improve solid waste separation practices.

Keywords: Waste separation, Solid waste, Predisposing factors, Enabling factors, Reinforcing factors

บทนำ

ขยะมูลฝอย (Solid waste) เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญปัญหาหนึ่งของชุมชนต่าง ๆ ทั่วโลก เพราะนอกจากจะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคและสัตว์นำโรคต่าง ๆ แล้ว ยังมีปัญหาด้านกลิ่นเหม็นสร้างความรำคาญให้กับชุมชน ทำให้แหล่งน้ำเน่าเสียจากการที่ขยะมูลฝอยมีอินทรีย์สารเน่าเสียหรือมีของเสียอันตรายปะปนอยู่ ทำให้ไม่สามารถใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ได้นอกจากนั้นขยะมูลฝอยยังทำให้ชุมชนขาดความสะอาด สวยงาม ไม่น่าอยู่และยังต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเก็บขนและกำจัดขยะอีกด้วย การคัดแยกขยะมูลฝอยจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยลดปริมาณลงตั้งแต่ต้นทาง โดยจากรายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยของประเทศไทย (Pollution Control Department, 2022) พบว่าทั่วประเทศมีขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ 16 ล้านตัน หรือวันละ 42,240 ตัน และมีแนวโน้มว่าจะมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี ปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยในชุมชนทั่วไปจะมีอัตราเฉลี่ยเท่ากับ 0.6 – 0.8 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน ส่วนในจังหวัดศรีสะเกษมีปริมาณขยะมูลฝอยเท่ากับ 601 ตัน/วัน แยกเป็นขยะมูลฝอยที่ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์ 220 ตัน/วัน (ร้อยละ 36.61) ขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดถูกต้อง 152 ตัน/วัน (ร้อยละ 25.29) ขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดไม่ถูกต้อง 229 ตัน/วัน (ร้อยละ 38.10) (Pollution Control Department, 2023)

การจัดการขยะสามารถ แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) ต้นทาง คือ การลดปริมาณขยะมูลฝอยและการคัดแยกขยะมูลฝอย ที่ครัวเรือน สถานที่ราชการ สถานที่สาธารณะ และสถานประกอบการ 2) กลางทาง คือ การเก็บ และขนขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ และ 3) ปลายทาง คือ การจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่าการจัดการขยะต้นทางเป็นระยะที่สำคัญมาก เนื่องจากจะช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยในการจัดการลง โดยการคัดแยกขยะ (Waste Separation) เป็นมาตรการสำคัญที่จะช่วยในการจัดการขยะเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Pollution Control Department, 2009) โดยผ่านกระบวนการ 3Rs อันได้แก่ ใช้น้อยหรือลดการใช้ (Reduce) และใช้ซ้ำ (Reuse) จากนั้นจึงนำไปคัดแยกเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อได้อย่างสูงสุดโดยการรีไซเคิลหรือแปรรูปใช้ใหม่ (Recycle) (Pollution Control Department, 2010) โดยการที่ประชาชนจะมีพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยนั้น จำเป็นต้องมีความรู้ ทักษะที่ดี รวมทั้งมีปัจจัยเอื้อ เช่น มีถึงในการคัดแยก ปัจจัยเสริมจากท้องถิ่นในการอบรมให้ความรู้ในการคัดแยก (Boonjun & Phetphum, 2018) ดังนั้นในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ PRECEDE PROCEDE model (Green & Krueter, 2005)

ในขั้นตอนที่ 3 การประเมินด้านการศึกษาและนิเวศวิทยาอาจอธิบายพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอย อันประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำภายในตัวบุคคล ทั้งความรู้ ทักษะ การรับรู้ความสามารถของตนเอง การให้คุณค่า 2) ปัจจัยเอื้อ ทั้งด้านกายภาพ สังคม และวัฒนธรรมที่สนับสนุนให้เกิดพฤติกรรม และ 3) ปัจจัยเสริม จากการตอบสนองของบุคคลจากการปรับพฤติกรรมของตนเองและบุคคลรอบข้าง ซึ่งจากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาที่ใช้ PRECEDE PROCEDE model ในงานวิจัยพฤติกรรม การคัดแยกขยะมูลฝอย เช่น งานวิจัยของ ลลิตา ทองบุราณ และมนัสนันท์ ลิ้มปวิทยากุล (Tongburan & Limpavithayakul, 2022) พบว่า ปัจจัยนำ ได้แก่ ทักษะ และการรับรู้ประโยชน์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของประชาชนในการคัดแยกขยะมูลฝอย ปัจจัยเอื้อ พบว่า มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของประชาชนต่อการคัดแยกขยะมูลฝอย และปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากคนในครอบครัว พบว่ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของประชาชนต่อการคัดแยกขยะมูลฝอย และงานวิจัยของ ศรีนทร์ทิพย์ บุญจันทร์ และจักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ (Boonjun & Phetphum, 2018) พบว่า มีตัวแปรที่ร่วมกันส่งผลต่อพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยมี 7 ตัวแปร ได้แก่ การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรค การได้รับคำแนะนำจากบุคคลในครอบครัวและเพื่อนบ้าน การมีตำแหน่งทางสังคมและการเป็นสมาชิกของชมรมต่าง ๆ ในชุมชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การเข้ารับการอบรมและการเพิ่มมูลค่า ทักษะ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

บ้านหนองขุน ตำบลผักแพว อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นพื้นที่ชนบท มี 150 หลังคาเรือน ประชากร 656 คน มีปริมาณขยะมูลฝอย 300 กิโลกรัมต่อวัน ที่ผ่านมามีการจัดการขยะมูลฝอยในหมู่บ้านใช้การเก็บรวบรวมแต่ละหลัง โดยไม่มีบริการเก็บขนจากองค์การบริหารส่วนตำบล ประชาชนมีการนำไปทิ้งตามป่าสาธารณะ ไร่นา การเผา และฝังกลบ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ อาทิเช่น เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลง และพาหะของโรค ส่งกลิ่นเหม็นรบกวนในชุมชนทั้งจากขยะเศษอาหาร และกลิ่นจากการเผาขยะมูลฝอย การสอบถามเบื้องต้นในประเด็นการคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชน 10 หลังคาเรือน พบว่า มีพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยเพียง 3 ครัวเรือนและไม่มีการคัดแยกขยะถึง 7 ครัวเรือน และมีส่วนคัดแยกเพื่อนำขยะมูลฝอยไปขาย เช่น ขวดแก้ว ขวดพลาสติก กระดาษ ลัง เป็นต้น

จากความสำคัญของการจัดการขยะมูลฝอย โดยเฉพาะการจัดการที่ต้นทางโดยการคัดแยกขยะมูลฝอย ซึ่งจะทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชน แต่จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ประชาชนในบ้านหนองขุน ยังมีการคัดแยกขยะมูลฝอยในสัดส่วนที่น้อย การมีข้อมูลในภาพรวมของทั้งหมู่บ้านจะทำให้ได้ทราบถึงพฤติกรรมการคัดแยกที่ชัดเจนขึ้น ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือน 2) ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริมของพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือนบ้านหนองขุน ตำบลผักแพว อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดัง Figure 1.

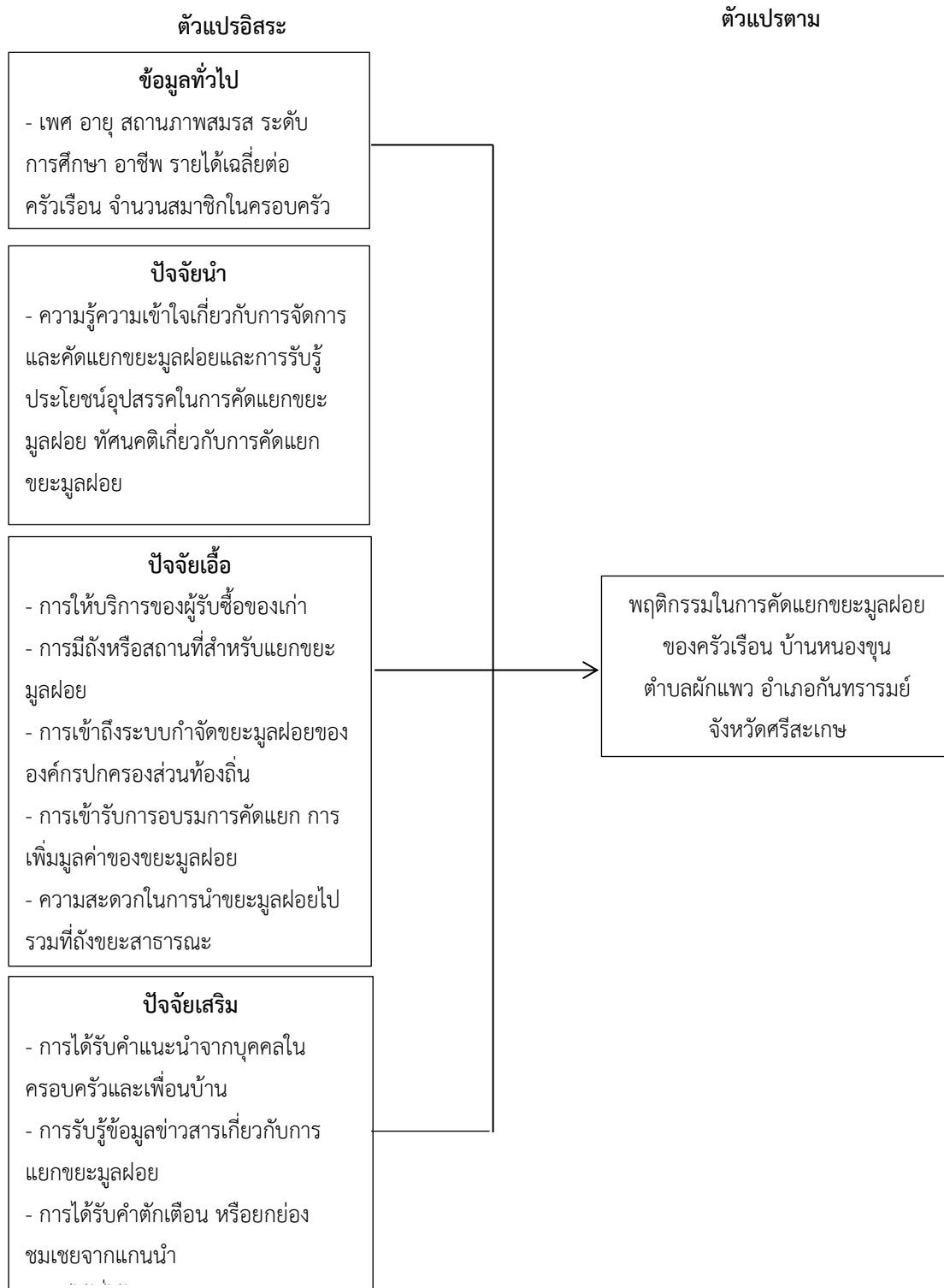

Figure 1. conceptual framework

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาภาคตัดขวาง (Cross sectional descriptive study)

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูเรือนในบ้านหนองขุน ตำบลฝักแพว อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 150 ครูเรือน (Pakpaew Subdistrict Administrative Office, 2023)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ตัวแทนของครูเรือนในบ้านหนองขุน ตำบลฝักแพว อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่ได้จากการสุ่มอย่างเป็นระบบตามบ้านเลขที่ จำนวน 96 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Inclusion criteria) ได้แก่ 1) อายุ 18-60 ปี ทั้งเพศชายและหญิง 2) ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย เกณฑ์การคัดออกของกลุ่มตัวอย่าง (Exclusion criteria) ได้แก่ 1) ไม่สามารถสื่อสารได้ 2) ย้ายออกจากหมู่บ้านหรือเจ็บป่วยในช่วงเก็บข้อมูล กรณีไม่มีผู้เข้าเกณฑ์หรือไม่มีคนอยู่ในครัวเรือนช่วงเก็บข้อมูล หลังจากติดตามแล้ว จะใช้บ้านเลขที่ถัดไปเป็นกลุ่มตัวอย่างทดแทน

ขนาดตัวอย่างคำนวณโดยสูตรการประมาณค่าสัดส่วนของจำนวนประชากร ในกรณีที่ทราบจำนวนประชากรของ Daniel (2018) กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยใช้ค่าสัดส่วนจากงานวิจัยของ ลลิตา ทองบุราณ และ มนัสนันท์ ลิ้มปวิทยากุล (Tongburan & Limpavithayakul, 2022) ซึ่งพบพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 15.90 และค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าสัดส่วนผู้วิจัยกำหนดให้เท่ากับ 0.05 ได้ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 87 ครูเรือน และเมื่อไถ่กรณีข้อมูลไม่สมบูรณ์ร้อยละ 10 รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 96 ครูเรือน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ปรับปรุงขึ้นจากงานวิจัยของ ลลิตา ทองบุราณ และ มนัสนันท์ ลิ้มปวิทยากุล (Tongburan & Limpavithayakul, 2022) ศุภพร วิเศษชาติ และคณะ (Wiseschart et al., 2017) ศรีนทร์ทิพย์ บุญจันทร์ และจักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ (Boonjun & Phetphum, 2018) ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละส่วนและการแปลผล ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นคำถามแบบเลือกตอบ จำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัว

ส่วนที่ 2 ปัจจัยนำ ประกอบด้วย

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอย เป็นแบบตอบถูก-ผิด 12 ข้อ ตอบถูกได้ 1 คะแนน รวมคะแนนเต็ม 12 คะแนน แบ่งระดับตามแนวคิดของ Bloom (1968) 3 ระดับ คือ ระดับต่ำคือต่ำกว่าร้อยละ 60 (0-7 คะแนน) ปานกลางคือคะแนนร้อยละ 60-79 (8-9 คะแนน) และสูงคือคะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป (10-12 คะแนน)

การรับรู้ประโยชน์อุปสรรคและทัศนคติเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย มีจำนวน 13 ข้อ มีทั้งข้อความเชิงบวกและเชิงลบ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 3 ระดับ คือ ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วย ให้คะแนนข้อความทางบวกตั้งแต่ 1-3 กรณีข้อความทางลบให้คะแนนกลับกัน รวมคะแนนเต็ม 39 คะแนน แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต่ำคือต่ำกว่าร้อยละ 60 (15-25 คะแนน) ปานกลางคือคะแนนร้อยละ 60-79 (26-32 คะแนน) และสูงคือคะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป (33-39 คะแนน)

ส่วนที่ 3 ปัจจัยเอื้อ มีทั้งหมด 5 ข้อ ได้แก่ การให้บริการของผู้รับซื้อของเก่า การมีถังหรือสถานที่สำหรับแยกขยะมูลฝอย การเข้าถึงระบบกำจัดขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเข้ารับการอบรมการคัดแยก การเพิ่มมูลค่าของขยะมูลฝอย ความสะดวกในการนำขยะมูลฝอยไปรวมที่ถังขยะสาธารณะ เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ส่วนที่ 4 ปัจจัยเสริม มี 5 ข้อ ได้แก่ การได้รับคำแนะนำจากบุคคลในครอบครัวและเพื่อนบ้าน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการแยกขยะมูลฝอย การได้รับคำตักเตือน หรือยกย่องชมเชยจากแกนนำ รายได้ที่ได้จากการขายขยะมูลฝอย

เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 3 ระดับ คือ ไม่เคยเลย นาน ๆ ครั้ง และบ่อยครั้ง ให้คะแนนข้อความทางบวกตั้งแต่ 1-3 กรณีข้อความทางลบให้คะแนนกลับกัน รวมคะแนนเต็ม 15 คะแนน แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต่ำคือต่ำกว่าร้อยละ 60 (5-8 คะแนน) ปานกลางคือคะแนนร้อยละ 60-79 (9-11 คะแนน) และสูงคือคะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป (12-15 คะแนน)

ส่วนที่ 5 พฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอย มีจำนวน 13 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 3 ระดับ คือ ไม่เคยเลย นาน ๆ ครั้ง และบ่อยครั้ง ให้คะแนนข้อความทางบวกตั้งแต่ 1-3 กรณีข้อความทางลบให้คะแนนกลับกัน รวมคะแนนเต็ม 39 คะแนน แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต่ำคือต่ำกว่าร้อยละ 60 (15-25 คะแนน) ปานกลางคือคะแนนร้อยละ 60-79 (26-32 คะแนน) และสูงคือคะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป (33-39 คะแนน)

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. การหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบเนื้อหาจำนวน 3 ท่าน คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Objective Congruence: IOC) (Rovinelli & Hambleton, 1976) ได้ดังนี้ ความรู้ ค่า IOC เท่ากับ 0.93 ส่วนการรับรู้ประโยชน์อุปสรรคในการคัดแยกและทัศนคติเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม มีค่า IOC เท่ากับ 1

2. การหาความเชื่อมั่น (Reliability) นำไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนในหมู่บ้านใกล้เคียง จำนวน 30 คน ก่อนที่จะนำไปใช้จริง และนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้มีความสมบูรณ์ ได้ค่าความเชื่อมั่น ดังนี้ ความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกขยะมูลฝอยค่า KR-20 (Kuder & Richardson, 1937) เท่ากับ 0.72 การรับรู้ประโยชน์อุปสรรคและทัศนคติเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย ได้ค่า Cronbach's alpha (Cronbach, 1951) เท่ากับ 0.78 และ ปัจจัยเอื้อ ได้ค่า Cronbach's alpha เท่ากับ 0.71

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยเข้าพบตัวแทนครัวเรือนในช่วงเช้าก่อนที่จะออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน และในช่วงเย็นหลังจากเลิกงาน หลังจากนั้นทำการตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้อ่านที่ลงในโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ในการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลทั่วไป ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอย การรับรู้ประโยชน์อุปสรรคและทัศนคติเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม และพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอย

การพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมวิจัย

ผู้วิจัยชี้แจงข้อมูลและวัตถุประสงค์การวิจัยให้ผู้ร่วมวิจัยทราบก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเป็นไปด้วยความสมัครใจ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเก็บเป็นความลับ เข้าถึงได้เฉพาะผู้วิจัย และทำลายข้อมูลเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัย การนำเสนอข้อมูลเป็นภาพรวม โครงการวิจัยผ่านการพิจารณาจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เลขที่ COE No. 003/2567 ลงวันที่ 27 มีนาคม 2567

ผลการวิจัย

จากกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ 96 คน เก็บข้อมูลได้ร้อยละ 100 ซึ่งนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป

ตัวแทนครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 73.95) อายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี (ร้อยละ 35.42) ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 67.70) อาชีพทำนา/ทำสวน (ร้อยละ 54.16) การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 37.50) มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-6 คน (ร้อยละ 69.79) อาศัยบ้านตนเอง (ร้อยละ 98.96) รายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท (ร้อยละ 57.29) ตาม Table 1.

Table 1. Characteristics of the sample group (n = 96)

Characteristics	Number (people)	Percentage
Gender		
Male	25	26.04
Female	71	73.95
Age (years)		
≤20	3	3.12
21-30	20	20.83
31-40	17	17.71
41-50	22	22.92
51-60	34	35.42
Education Level		
Primary School	36	37.50
Junior High School	25	26.04
Senior High School	22	22.91
Bachelor's degrees	13	13.54
Marital Status		
Single	28	29.16
Married	65	67.70
Divorced/Separated	3	3.12
Occupation		
Student	7	7.29
General Labourer	28	29.16
Merchant/Self-employed	4	4.16
Farmer/Gardener	52	54.16
Government Officer	3	3.12
Other	2	2.08

Table 1. Characteristics of the sample group (n = 96) (cont.)

Characteristics	Number (people)	Percentage
Monthly Family Income (Baht)		
≤5,000	55	57.29
5,001-10,000	27	28.12
10,001-15,000	11	11.45
15,001-20,000	3	3.12
Family Members (persons)		
1-3	21	21.87
4-6	67	69.79
7-9	7	7.29
≥10	1	1.04
Type of Residence		
Rented House	1	1.04
Own House	95	98.96

2. ปัจจัยนำในการคัดแยกขยะมูลฝอย

ระดับความรู้จากคะแนนเต็ม 12 คะแนน พบว่าตัวแทนครัวเรือนส่วนใหญ่ มีความรู้ในระดับสูง ร้อยละ 87.50 ส่วนระดับการรับรู้ประโยชน์อุปสรรคและทัศนคติเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 60.42 ตาม Table 2.

Table 2. Level of Predisposing Factors (n = 96)

Predisposing Factors	Number (people)	Percentage
Level of Knowledge in Solid Waste Separation		
Low (0-7 points)	4	4.17
Moderate (8-9 points)	8	8.33
High (10-12 points)	84	87.50
Level of Perception of Benefits, Barriers, and Attitudes Regarding Solid Waste Separation		
Low (15-25 points)	0	0.00
Moderate (26-32 points)	58	60.42
High (33-39 points)	38	39.58

3. ปัจจัยเอื้อในการคัดแยกขยะมูลฝอย

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีพ่อค้ารับซื้อขยะมูลฝอยรีไซเคิล เช่น พลาสติก โลหะ มารับซื้อถึงบ้าน ร้อยละ 95.83 รองลงมาคือ ทุก ๆ สัปดาห์มีรถรับซื้อของเก่า เช่น ขวด กระดาษ พลาสติก แบตเตอรี่ ผ่านมารับซื้อในหมู่บ้าน ร้อยละ 94.79 ส่วนที่ยังไม่มี ได้แก่ ไม่มีรถเก็บขยะมูลฝอยของอบต. ร้อยละ 96.88 และการได้รับความรู้ในการคัดแยกขยะมูลฝอย มีไม่ได้รับถึงร้อยละ 92.70 ตาม Table 3.

Table 3. Enabling Factors in Solid Waste Separation (n = 96)

Enabling Factors	Yes (%)	No (%)
1. Every Week, There Are Trucks That Come to The Village to Buy Recyclable Items Such as Bottles, Paper, Plastics, And Batteries	91 (94.79)	5 (5.20)
2. Local Organizations, Such as The Subdistrict Administrative Organization (SAO) Or Municipality, Regularly Send Trucks to Collect Waste in The Village	3 (3.12)	93 (96.88)
3. In the Past Year, There Have Been Organizations That Came to Provide Knowledge About Waste Separation in The Village	7 (7.29)	89 (92.70)
4. There Are Merchants Who Come to Buy Recyclable Waste, Such as Plastics and Metals, Directly from Homes	92 (95.83)	4 (4.17)
5. After Separation Waste, It Is Convenient to Dispose of It at The Village's Waste Collection Point	61 (63.54)	35 (36.46)

4. ปัจจัยเสริมในการคัดแยกขยะมูลฝอย

เมื่อแยกระดับปัจจัยเสริมในการคัดแยกขยะมูลฝอยที่ครัวเรือนได้รับ พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 46.88 และระดับต่ำร้อยละ 37.50 ตาม Table 4.

Table 4. Level of Reinforcing Factors (n = 96)

Level of Reinforcing Factors	Number (people)	Percentage
Low (5-8 points)	36	37.50
Moderate (9-11 points)	45	46.88
High (12-15 points)	15	15.63

5. พฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอย

พฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยตามหลัก 3Rs ที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ทิ้งขยะเปียกและขยะแห้งแยกถึงรองลงมาคือ แยกขยะอันตราย และนำขยะรีไซเคิลไปขาย ร้อยละ 85.42, 83.33 และ 81.25 ตามลำดับ ส่วนที่ไม่เคยปฏิบัติเลยมากที่สุดคือ พกแก้วหรือกระบอกน้ำส่วนตัวเวลาออกจากบ้านแทนการซื้อน้ำขวดพลาสติก หลีกเลี่ยงการซื้อสินค้าที่ห่อหุ้มด้วยพลาสติกหรือโฟม และใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าแทนถุงพลาสติกเวลาไปจ่ายตลาด ร้อยละ 57.29, 50.00 และ 50.00 ตามลำดับ โดยพฤติกรรมการลดการใช้ (Reduce) จะน้อยกว่าการนำกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) ในขณะที่การนำไปแปรรูปใช้ใหม่ (Recycle) จะมีการปฏิบัติมากที่สุด ตาม Table 5.

Table 5. Behaviors of Solid Waste Separation (n = 96)

Behaviors of Solid Waste Separation	Frequency (%)		
	Never	Occasionally	Often
Reduce			
1. When Shopping, Refuse Plastic Bags When Purchasing Items	41 (42.71)	39 (40.63)	16 (16.67)
2. Use Cloth Bags or Baskets Instead of Plastic Bags When Going to The Market	48 (50.00)	36 (37.50)	12 (12.50)
3. Avoid Buying Products Wrapped in Plastic or Foam	48 (50.00)	38 (39.58)	10 (10.42)
4. Carry A Personal Cup or Water Bottle When Leaving Home Instead of Buying Plastic Bottled Water	55 (57.29)	28 (29.17)	13 (13.54)
Reuse			
1. Keep Some Reusable Items, Such as Plastic Bags and Cardboard Boxes, For Reuse	31 (32.29)	26 (27.08)	39 (40.63)
2. Repair Damaged Clothes for Continued Use Instead of Discarding Them	31 (32.29)	30 (31.25)	35 (36.46)
3. Use The Other Side of Paper That Has Been Used on Only One Side	29 (30.21)	24 (25.00)	43 (44.79)
4. Use Old Plastic Containers or Basins That Are No Longer in Use for Planting Trees	9 (9.38)	26 (27.08)	61 (63.54)
Recycle			
1. Separate Sellable Waste Such as Glass Bottles, Paper, and Plastic for Sale to Recycling Shops	0 (0.00)	28 (29.17)	68 (70.83)
2. Separate Plastic Bottles, Aluminum Cans, And Old Newspapers for Sale	0 (0.00)	21 (21.88)	75 (78.13)
3. Bring Recyclable Waste to Sell When the Community Organizes Recycling Buying Events	2 (2.08)	16 (16.67)	78 (81.25)
Separation			
1. Dispose of Wet Waste and Dry Waste in Separate Bins	2 (2.08)	12 (12.50)	82 (85.42)
2. Separate Hazardous Waste, Such as Pesticide Bottles and Batteries, For Disposal Apart from General Waste	12 (12.50)	4 (4.17)	80 (83.33)

เมื่อวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 51.04 และระดับสูงร้อยละ 41.67 ตาม Table 6.

Table 6. Level of Solid Waste Separation Behaviors (n = 96)

Level of Reinforcing Factors	Number (people)	Percentage
Low (15-25 points)	7	7.29
Moderate (26-32 points)	49	51.04
High (33-39 points)	40	41.67

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือนในบ้านหนองขุน อภิปรายตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

1. พฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอย

ผลการศึกษาพบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลลิตา ทองบุราณ และมนัสนันท์ ลิ้มปวิทยากุล (Tongburan & Limpavithayakul, 2022) ที่พบว่าพฤติกรรมของประชาชนในการคัดแยกขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง และงานวิจัยของ นฤญา ยางธิสาร และคณะ (Yangthisan et al., 2020) ที่พบว่าพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยครัวเรือนอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 88.30 โดยในงานวิจัยนี้พบว่ากว่าครึ่งหนึ่งไม่เคยปฏิบัติเลย 3 อันดับแรก คือ 1) พกแก้วหรือกระบอกน้ำส่วนตัวเวลาออกจากบ้านแทนการช้อนน้ำขวดพลาสติก 2) ใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าแทนถุงพลาสติกเวลาไปจ่ายตลาด และ 3) หลีกเลี่ยงการซื้อสินค้าที่ห่อหุ้มด้วยพลาสติกหรือโฟม แต่อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้แตกต่างจากงานวิจัยของ ศรีนทร์ทิพย์ บุญจันทร์ และจักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ (Boonjun & Phetphum, 2018) ที่พบว่าแม่บ้านมีพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 66.33 ความแตกต่างนี้อาจเกิดจากปัจจัยด้านพื้นที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน

2. ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริมในการคัดแยกขยะมูลฝอย

2.1 ปัจจัยนำ (Predisposing factors)

ปัจจัยนำที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ความรู้ การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรค และทัศนคติต่อการคัดแยกขยะมูลฝอย ซึ่งพบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยอยู่ในระดับสูง และมีทัศนคติต่อการคัดแยกขยะในระดับปานกลาง โดยเห็นประโยชน์ของการคัดแยก ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับหลักการของ PRECEDE Model ที่ว่าปัจจัยนำเป็นองค์ประกอบภายในตัวบุคคลที่จะโน้มนำหรือขัดขวางการเกิดพฤติกรรม ดังนั้นการพัฒนาความรู้ การรับรู้ถึงประโยชน์มากกว่าอุปสรรค และทัศนคติเชิงบวกต่อการคัดแยกขยะ จึงเป็นปัจจัยเบื้องต้นที่สำคัญในการส่งเสริมพฤติกรรมการคัดแยกขยะ ซึ่งผลการวิจัยนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะอยู่ในระดับสูง มีการรับรู้ประโยชน์อุปสรรค และทัศนคติเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วันวิสาข์ คงพิรุณ และคณะ (Khongpirun et al., 2017) ที่พบว่าความรู้อยู่ในระดับสูงถึงร้อยละ 60.83 และการศึกษาของ จตุพร ไกรกิจราษฎร์ และโชติบดีรัฐ (Kraiktrat & Bodeerat, 2022) และนภาสัย อันบางเขน และวนิชชา คันธสร (Onbangkhen & Kanthasorn, 2022) ที่พบว่าประชาชนมีความรู้และทัศนคติต่อการคัดแยกขยะในระดับสูง ดังนั้นการส่งเสริมความรู้ ทัศนคติ และการรับรู้ประโยชน์จึงเป็นปัจจัยนำสำคัญในการส่งเสริมพฤติกรรมการคัดแยกขยะ

2.2 ปัจจัยเอื้อ (Enabling factors)

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยเอื้อที่สำคัญในชุมชนแห่งนี้ ได้แก่ การมีพ่อค้าหรือร้านค้าขยะมูลฝอยรีไซเคิลเข้ามาในหมู่บ้านเป็นประจำ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดให้มีระบบหรือโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการคัดแยกขยะจะช่วยให้ประชาชนสามารถแสดงพฤติกรรมการคัดแยกขยะได้สะดวกมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ PRECEDE Model ที่ว่าปัจจัย

เอื้อเป็นสภาวะแวดล้อมหรือทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการแสดงพฤติกรรม ในขณะที่เดียวกันในส่วนหน่วยงานราชการยังขาดการสนับสนุนการให้ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะในหมู่บ้านที่เพียงพอ รวมทั้งหากคัดแยกขยะแล้ว ยังไม่มีจุดรวบรวมขยะของหมู่บ้านที่มีความสะดวก ดังนั้นการจัดหาหรือพัฒนาระบบการเก็บรวบรวมและรับซื้อขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการจัดหาวัสดุอุปกรณ์สำหรับรองรับการคัดแยกขยะมูลฝอย จึงเป็นปัจจัยเอื้ออำนวยที่จะกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยได้มากขึ้น ดังเช่นการศึกษาของ นฤญา ยางธิสาร และคณะ (Yangthisan et al., 2020) ที่พบว่าจำนวนการใช้บริการร้านรับซื้อของเก่ามีผลต่อพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอย และงานวิจัยของ นภาลย์ อ้นบางเขน และวนิษา คันธสร (Onbangkhen & Kanthasorn, 2022) และลลิตา ทองบุราณ และมนัสนันท์ ลิ้มปวิทยากุล (Tongburan & Limpavithayakul, 2022) ที่พบว่าปัจจัยเอื้อ เช่น การมีจุดรับซื้อขยะมูลฝอย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชน ดังนั้นการจัดให้มีระบบการรับซื้อขยะมูลฝอยรีไซเคิลในชุมชนจะช่วยส่งเสริมพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยได้มากขึ้น

2.3 ปัจจัยเสริม (Reinforcing factors)

ผลการศึกษาพบว่าระดับปัจจัยนำอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่พบว่าได้รับน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชนหรือหน่วยงานท้องถิ่นเคยมาตักเตือนหรือชมเชยให้คัดแยกขยะ 2) ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการคัดแยกขยะ และ 3) คนในครอบครัวหรือเพื่อนบ้านเคยแนะนำการคัดแยกขยะมูลฝอย ซึ่งปัจจัยเสริม ตามแนวคิด PRECEDE Model หมายถึง การตอบสนองหรือการได้รับรางวัลจากการปฏิบัติพฤติกรรม เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้พฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยมีความต่อเนื่องและคงทนมากขึ้น ดังนั้นการสร้างแรงจูงใจทางบวก ทั้งการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลใกล้ชิด การประชาสัมพันธ์และกระตุ้นเตือนจากผู้นำชุมชน รวมถึงการจัดระบบรางวัลหรือรายได้จากการคัดแยกขยะมูลฝอย จึงเป็นกลยุทธ์ที่ควรนำมาใช้ในการส่งเสริมพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอย สอดคล้องกับการศึกษาของ ลลิตา ทองบุราณ และมนัสนันท์ ลิ้มปวิทยากุล (Tongburan & Limpavithayakul, 2022) ที่พบว่าปัจจัยเสริม เช่น การสนับสนุนจากคนในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอย และการศึกษาของ ศรีนทร์ทิพย์ บุญจันทร์ และจักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ (Boonjun & Phetphum, 2018) ที่พบว่าการได้รับคำแนะนำจากครอบครัวและเพื่อนบ้าน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย สามารถร่วมทำนายพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยได้ ดังนั้นการเพิ่มบทบาทของครอบครัว ผู้นำชุมชน และการประชาสัมพันธ์ข้อมูล จะช่วยเสริมแรงให้เกิดการคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านตามแนวคิด PRECEDE Model จะเห็นได้ว่าเพื่อส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนบ้านหนองขุนอย่างยั่งยืน ควรมีมาตรการที่ครอบคลุมการพัฒนาทั้งปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ต้องเริ่มจากการสร้างความรู้ ความตระหนัก และทัศนคติที่ดีต่อการจัดการขยะมูลฝอย ควบคู่ไปกับการจัดระบบรองรับและอำนวยความสะดวกในการคัดแยกขยะมูลฝอยให้ทั่วถึง และเสริมด้วยการสร้างแรงจูงใจ การกระตุ้นเตือน และบรรทัดฐานทางสังคมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง โดยแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ ลลิตา ทองบุราณ และมนัสนันท์ ลิ้มปวิทยากุล (Tongburan & Limpavithayakul, 2022) ที่พบว่าทั้งปัจจัยนำ (ทัศนคติ การรับรู้ประโยชน์) ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม (การสนับสนุนจากครอบครัว) ล้วนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับพฤติกรรมของประชาชนในการคัดแยกขยะมูลฝอย ดังนั้นกลยุทธ์ที่บูรณาการทั้ง 3 ปัจจัย จึงเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืน ทั้งในชุมชนบ้านหนองขุนและชุมชนอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า ตัวแทนครัวเรือนมีพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในระดับปานกลาง โดยมีการปฏิบัติด้านการรีไซเคิลมากที่สุด แต่ยังมีความท้าทายในด้านการลดการใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่ศึกษาในประเด็นเดียวกัน การส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติด้านการลดการใช้ให้มากขึ้นอาจเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนต่อไป โดยมีข้อเสนอแนะในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายและแผนการจัดการขยะมูลฝอยที่เน้นการส่งเสริมการคัดแยกตั้งแต่ต้นทางในระดับครัวเรือน โดยบูรณาการมาตรการให้ความรู้ จัดการปัจจัยเอื้อ และการสร้างแรงจูงใจ
- 2) ควรมีการผลักดันให้เกิดข้อบัญญัติท้องถิ่นด้านการจัดการขยะมูลฝอยที่เอื้อให้ประชาชนสามารถคัดแยกและนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้โดยสะดวก เช่น กำหนดให้มีจุดรับซื้อขยะมูลฝอยรีไซเคิลในชุมชน สนับสนุนการจัดตั้งธนาคารขยะเป็นต้น
- 3) ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรท้องถิ่นและผู้นำชุมชนในการส่งเสริมการคัดแยกและการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ เพื่อให้เป็นแกนนำในการขับเคลื่อนกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) ใช้ผลการศึกษานี้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยในชุมชน โดยเน้นการให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องการใช้ซ้ำและลดการสร้างขยะมูลฝอย การปรับทัศนคติให้เห็นว่าการคัดแยกขยะมูลฝอยทำได้ง่าย รวมถึงการสาธิตวิธีการจัดการขยะอินทรีย์ที่ถูกต้องเพื่อลดกลิ่นและสัตว์รบกวน
- 2) เพิ่มการอำนวยความสะดวกในการคัดแยกขยะมูลฝอย โดยประสานให้มีจุดรับซื้อขยะมูลฝอยรีไซเคิลในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งรณรงค์ให้ครัวเรือนแยกขยะอันตรายออกจากขยะมูลฝอยทั่วไปและนำไปทิ้งในจุดรวบรวมที่เหมาะสม
- 3) สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอย โดยให้ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร กระตุ้นเตือน และยกย่องชมเชยครัวเรือนที่มีการคัดแยกขยะมูลฝอยเป็นประจำ เพื่อสร้างแรงจูงใจและบรรทัดฐานทางสังคมในการคัดแยกขยะมูลฝอย

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) ในการพัฒนาและทดลองใช้กิจกรรมหรือนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยในชุมชน เพื่อให้ได้มาตรการส่งเสริมการคัดแยกขยะมูลฝอยที่มีความเหมาะสมกับบริบทและความต้องการของชุมชน และพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมืออย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- Bloom, B.S. (1968). Learning for Mastery. Instruction and Curriculum. Regional Education Laboratory for the Carolinas and Virginia, Topical Papers and Reprints, Number 1. Evaluation comment, 1(2), n2.
- Boonjun, S., & Phetphum, C. (2018). Factors affecting behavior in solid waste separation among housewives in Bung Phra Sub District, Muang District, Phitsanulok Province. Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University, 12(1), 180-190. (In Thai)
- Cronbach, L.J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. psychometrika, 16(3), 297-334.
- Daniel, WW., & Cross, CL. (2018). Biostatistics: A foundation for analysis in the health sciences. (11st ed.). Hoboken: John Wiley & Sons.

- Green, L.W., & Kreuter, M.W. (2005). Health program planning: An educational and ecological approach. (4th ed.). New York: McGraw Hill.
- Khongpirun, W., Thiphom, S., & Chanthorn, W. (2017). Factors associated with waste management behaviors among Pongpa Village, Kaeng Sopha Sub-district, Wang Thong District, Phitsanulok Province, Thailand. *Journal of Health Science*, 26(2), 310-321. (In Thai)
- Kraiktrat, J., & Bodeerat, C. (2022). Factors Affecting Waste Separation in Krai Nok Subdistrict Area Kong Krailas District Sukhothai. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(7), 275-287. (In Thai)
- Kuder, G.F., & Richardson, M.W. (1937). The theory of the estimation of test reliability. *Psychometrika*, 2(3), 151-160.
- Onbangkhen, N., & Kanthasorn, W. (2022). Factors of the PRECEDE Model related to household solid waste separation behavior among housewives in Nakhon Chum sub-district, Mueang district, Kamphaeng Phet Province. *Journal of Science and Technology Phetchabun Rajabhat University*, 2(2), 35-48. (In Thai)
- Pakpaew Subdistrict Administrative Office. (2023). General Information of Phak Phaew Sub-District, Kanthararom District, Sisaket Province (Administrative Area and Population) [Online]. Retrieved March 10, 2023, from: <https://www.pakpaew.go.th/page/view?id=5> (In Thai)
- Pollution Control Department. (2009). Manual for local government administrators: Comprehensive community solid waste management [Online]. Retrieved March 17, 2024, from: <https://www.pcd.go.th/publication/4997/> (In Thai)
- Pollution Control Department. (2010). 3R practice manual for community waste management [Online]. Retrieved March 17, 2024, from: <https://www.pcd.go.th/garbage/> (In Thai)
- Pollution Control Department. (2022). Thailand state of waste report 2022 [Online]. Retrieved March 17, 2024, from: <https://www.pcd.go.th/publication/29509/> (In Thai)
- Pollution Control Department. (2023). Thailand state of waste report 2022 [Online]. Retrieved March 17, 2024, from: <https://www.pcd.go.th/publication/31985/> (In Thai)
- Rovinelli, R.J., & Hambleton, R.K. (1976). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association, San Francisco, CA.
- Tongburan, L., & Limpavithayakul, M. (2022). Household waste separation behavior of people in Warin Chamrap Municipality, Warin Chamrap District, Ubon Ratchathani Province. *Science and Technology Journal of Sisaket Rajabhat University*, 2(1), 7-21. (In Thai)
- Wiseschart, S., Sila, S., & Sangjun S. (2017). Factors associated with solid waste separation behavior of people living in the 2nd Community, Wang Nam Yen Municipality, Sa Kaeo Province. *Journal of Community Development and Life Quality*, 5(2), 422-433. (In Thai)
- Yangthisan, N., Hinhumpatch, P., & Wongsawat P. (2020). Factors Affecting Household Waste Disposal Behavior of the Residents in Nong Ka Thao Subdistrict, Nakorn Thai District, Phitsanulok Province. *Thai Science and Technology Journal (TSTJ)*, 28(1), 155-167. (In Thai)